

ZORA

Naša veda.

Gospod je šel v nebesa.
Učenci zro za njim,
dokler oblak telesa
ne skrije žalostnim.
„Možje iz Galileje
kaj gledate v nebo?
V nebo zdaj Kristus speje,
da pride spet z močjo.“ —
Ta angeljska beseda
tolažbo govori,
in v svet najslajša veda
od Tabora doni.

Apostoli z Marijo
gredó v Jeruzalem.
Tam molijo, bedijo,
dokler Duha prejem
ne vname v njih plamena
iz Kristusovih ran.
Zdaj noč pekla strupena,
vihar in ocean

gasi zastonj: Veselo
in bolj žari na dan,
kar v srcih se je vnelo
iz Kristusovih ran.

Vale se v prah maliki.
otroci zle in zmot,
in satanovi Miki
beže pred križem v kot.
Pred križem se utoli
helenski modrijan,
pripogne Rim oholi
pod križ glavo skesan.
In gre po zemlji celi
z menihi sveti križ,
in kjer se križ naseli,
tam raste paradiž;
tam veje Duh resnice
in v njem sladak spomin:
spet pride Kralj pravice
z nebeških visočin.

Anton Vadnal.

Naša vzgoja.

(Konec.)

Sicer pa se že v prejšnjem času licealna knjižnica ni tako izrabljala, kakor bi bilo to pričakovati v Ljubljani, kjer ni vse polno drugih bibliotek. Majhna bralna soba licealne knjižnice je bila navadno še dokaj prevelika. Navadno je prihajalo čitat knjige le kacih 10 dijakov. Kataloga seveda tudi tu nikjer na razpolago. Sluga, ki je knjige donášal, je bil nekaj živ katalog. Tako moderne uredbe pač menda ni bilo v nobeni knjižnici na svetu kakor v licealni v Ljubljani!

Da bi ne bila slučajno ta knjižnica v starem gimnazijskem poslopju, bi pam mnogo dijakov niti ne vedelo ne za njo. Sedaj, ko se prirede novi prostori za knjižnico, bode menda država pač poskrbela za nekoliko boljšo upravo, seveda če se ne bode od nobene strani v to zaprašeno gnezdo podrezalo, bode tudi tu morebiti vse ostalo pri starem, in v Ljubljani bodedo imeli še nadalje veliko javno knjižnico, za katero nihče vedel ne bo.

Če bode nova knjižnica saj približno tako uravnana, kakor so drugod univerzitetne knjižnice, bode imelo dijaštvo v Ljubljani odprt nov vir, iz katerega bode lahko črpalo svoje znanje. Pridnemu in marljivemu dijaku bode s tem odprt prostor, kjer bode tudi lahko študiral še nekoliko več, kakor pa se ravno zahteva v šoli. Seveda bode tudi tu treba nekoliko navodila od strani profesorja. Menda pač lahko pričakujemo od naših profesorjev, da bodo takrat tudi opozorili večkrat dijaštvo na licealno knjižnico. Zlasti v višjih razredih bode mogoče dijake pripraviti do pogostega obiskavanja knjižnice.

*) Glavina naloga vzgoje pa mora biti, da da vsemu stremljenju človeka nek idealen smoter, da centralizira vse človeško delovanje. Le smotreno delovanje doseže velik uspeh. Vseposod vidimo v naravi in v življenju smotrenost, vse se grupira okoli nekega centra. Ta naravni zakon moramo tudi mi v našem mišljenju in delovanju vpoštovati in po njem se ravnati. In kaj naj bode naš smoter, naš centrum, h kateremu hrepenimo?

Takoimenovani „moderni“ učenjaki žele najti nekaj smoter, ker čutijo v sebi praznoto; saj je človeku vedno in vedno na jeziku vprašanje: Zakaj vendar živim? Kdor čita vvode znanstvenih del modernih učenjakov, kjer navadno nekoliko filozofično razmotrivajo vrednost in pomen svojega raziskovanja, pogosto zapazi med vrsticami, kako praznoto čutijo ti možje v svojem srcu, kako malenkostni se jim zdijo v resnici vsi rezultati moderne znanosti v primeri s celo naravo. Vsemu modernemu znanstvu nekaj manjka. Nam, ki smo si ohranili vero v nadnaravno moč, ki vvidevamo, da človek ni sam zaradi sebe na svetu, da človek ne živi, da živi,

*) Primeri prejšnjo številko in III. kjer je članek začel.

ampak da izpolni voljo Onega, ki je gospodar in vladar vsega, ni težko uganiti, kaj manjka modernim znanstvenikom v veliki večini. Vrgli so Boga iz svojega srca, toda iz sveta ga niso mogli vreči. Bog je bil in ostane, naj majhni atom, ki se mu pravi človek, še tolikrat domneva, da Boga ni.

Nastane vprašanje, je-li sedanja verska vzgoja na srednjih šolah še zadostna ali ne? O kakem oziru na verski moment pri drugih disciplinah seveda ni govora. V zgodovini se o kulturnem pomenu katoliške cerkve temeljito molči. Že sem omenil, da se napada kateheta, ki nekoliko drugače umeva svojo nalogo, kakor je to navadno.

Morebiti je le moje presubjektivno mnenje, vendar zdi se mi, da je tudi metoda, po kateri se poučuje na srednjih šolah veronauk, nekoliko kriva, da se mlada srca ne morejo ogreti za veličastne nauke krščanstva. Res je sicer, da ne kaže nič drugega, kakor naučiti se na pamet temeljnih resnic naše vere, vendar bi se pa zlasti že pri razlagi lahko malo bolj oziralo na življenje in ravnotako pri izpraševanju. In v višjih razredih! Kot učna knjiga služi tu Wappler in v zadnjem razredu cerkvena zgodovina, ki se peča pa v prvi vrsti z raznimi herezijami. Ali bi ne bilo boljše povdarjati v tej zgodovini katoliške cerkve bolj praktično stran, kako je krščanstvo, zlasti katoličanstvo izpremenilo javno življenje na svetu? Saj tudi menda tu velja, da je ona veda največ vredna, ki najbolj blažilno vpliva, in ravno tu ima katoliška vera v kljub vsem verskim bojem in inkviziciji krasno preteklost. Navajam le besede slavnega angleškega zgodovinarja Macaulay-a: „Cerkev se večkrat primerja z ono ladjo, o kateri čitamo v Genesis, toda nikdar ni bila podobnost popolnejša, kakor v onih hudih časih, ko je ona sama sredi teme in viharjev plavala nad potopom, ki je pokril vsa velika dela stare moči in modrosti, in nosila v sebi kal, iz katere je pognala druga in večja civilizacija.“

Krščanstvo ima v svetem pismu zlasti nove zaveze knjigo, ki se v navadnem življenju le premalo vpoštevata. Življenje Jezusa Krista, kakor so nam isto opisali evangelisti, je v svoji priprostosti tako veličastveno in božansko, da se mora naravnost obžalovati, da se v višjih razredih ne čitajo oddelki evangelijev. Zdi se mi, da bi bil to boljši dokaz za bivanje Boga, kakor vsi kosmologični, historični, ontologični dokazi, katerih se mora sedaj petošolec učiti na pamet ob striktnem slogu, ki mu je tuj! V naši moderni družbi seveda srednješolec ne sliši mnogo o veri. Verski pogovori so izginili iz naših krogov. Naša družba živi od dne do dne. Zakaj da živi, ne ve. Življenje postaja vedno večje breme, čim težje je. Mladi dijak se ne zmeni več za Boga in ne ve več, da je zemeljsko življenje prehod v nadzemeljsko in boljše. Brezverska vzgoja vzgaja ljudi, ki pravijo: „Video meliora proboque, deteriora sequor“. Gnusiti se nam morajo mladi slabotneži brez energije, brez upanja, brez idealov. Ideali, vzvišeni lepi smotri so v krščanstvu. Tu vidimo središče svoje vzgoje. Ohranimo si vero, vtrdimo si jo in naša vzgoja bo dovršena.

„Krst pri Savici“ v pogledu na celotnost Prešernovih poezij.

(Piše Zorislav.)

(Dalje)

I. Zunanji vplivi na Prešernove poezije sploh, zlasti pa na „Krst pri Savici“.

Zunanji vplivi morejo biti pozitivni, t. j. pesnikova volja se jim prilagodi in tvori na tej podlagi samostojno dalje. Lahko so ti vplivi negativni, t. j. takšni, da odzovejo v pesnikovi duši odpor, reakcijo. Lahko so ti vplivi naposled negativni v tem smislu, da pesnika celo ovirajo v njegovem delovanju in preprečijo, da objavi svoje proizvode v tolikem številu in v takšni obliki, kot bi hotel sam. Če hočemo dobro spoznati njegov značaj, je treba, da si ustvarimo tudi o teh vplivih prave pojme. Zato posvetimo cenzuri posebno poglavje, ker se nam zdi potrebno vsaj splošno se seznaniti s tedanjim cenzurnim sistemom, ki je bil zelo strog.¹⁾

a) Zunanji dogodki.

Pesem je življenje.

Moja duša se raduje, ko se zaziblje smeh na nedolžnih ustnih, ko privre pesem iz mladostnih grl, ko se spusti sen na trudna očesca —, moja duša se raduje s škrjančkom pod nebom, žaluje s slavčkom v goščavi — luna v svoji veličastni tišini, drevje s svojimi vrhovi, nežna rožica na polju, orkan na morju, meglica na jezeru —, kaj je, kar ne bi ganilo mojega srca? —

Jaz sem vse v vsem.

In moja pesem?

Kaj je, da se v njej ne zrcali? —

Prehajamo k svoji nalogi, da poiščemo one dogodke, ki so Prešerna nagnili, da je zapel „Krst pri Savici“, ki so bili povod „Krsta“.

Povod? Zakaj ne vzrok?

Potem jaz nisem jaz, in moja pesem ni moja.

Vzrok pesmi je pesnik, njen stvaritelj.

Rekli bi tedaj n. pr.: „Povod ‚Zdravici‘ je dobra vinska letina l. 1844, vzrok ji je Prešernova miroljubnost, bratoljubje, človekoljubje itd. in — seveda — njegova pesniška zmožnost.

¹⁾ Strožji, kot si ga predstavlja prof. dr. K. Osvald, ki pravi v „Naših kulturnih delavcih v zrcalu Prešernovih poezij“ str. 49.: „Ker je vlada bila teh misli, da Čebelica ni knjiga, nego časopis, je rokopis predložila cenzuri v presojo.“ Vlada ni predlagala samo časopisov v presojo.

Zdi se to sicer samo ob sebi umljivo. In vendar nam nariše dr. Prijatelj postanek „Krsta“ tako, kakor da bi bil „Krstu“ vzrok — ne Prešeren, ampak zunanje nesreče.

On pravi: „Zakaj pesem se ni porodila na normalnem potu duševnih borb notranje vere s skeptso, kakor n. pr. Verlainejev cikel „Sagesse“, ampak je nastala iz zunanjih nesreč, ki so jih bili deloma krivi tudi pristaši onih ljudi, ki zdaj na podlagi te pesmi slavé našega pesnika.“ (N. z. III. str. 174.)

Torej „Krst pri Savici“ so naredile (bolj debelo povedano) — zunanje nesreče, ter deloma pristaši onih ljudi itd.! Dr. Prijatelj je tukaj — brez kakega pikolovstva od naše strani — povedal čisto točno svoje misli, kajti ne samo iz tega stavka, ampak iz vsega, kar je povedano na str. 172, 173 in 174 sledi, da vzrok „Krsta“ ni pravzaprav Prešeren ampak zunanje nesreče, ali z drugimi besedami: dr. Prijatelj bi Prešerna (v Krstu) kar najraje preskočil.

Toda zunanje nesreče so bile „Krstu“ k večjemu povod, vzrok mu je Prešeren. In ni se nam mogoče izogniti „Krstu“, tej pesmi, „polni neprešernovske sentimentalnosti in mehkob“ (str. 172.) kakor bi rad storil dr. Prijatelj, če nam je v istini kaj do tega, da spoznamo Prešernov značaj! Zato moramo tudi iz te pesmi, „polne neprešernovske sentimentalnosti in meh Kobe“ študirati Prešernov značaj!

O glavnem povodu „Krsta“ vlada toliko različnih mnenj, kot o njegovi estetični vrednosti.

Da je lahko več povodov nagnilo Prešerna k tej pesnitvi, je samo ob sebi umljivo; samo ne smejo ti povodi izključevati drug drugega.

Dr. Janez Mencinger nam pojasnjuje nastanek „Krsta“ tako-le: „Gotovo je, da je bil (Prešern) v Bohinju in da je obiskal Savico, že takrat slovečo. Moral je tam biti jasnega dne pred deseto uro zjutraj, ker pozneje se mavrica ne vidi, in pogled v krasno prikazen ga je tako prevzel, da je iz tega vtiska vstvaril najlepši prizor v „Krstu pri Savici.“ Pravilo se mi je, da je Prešeren dolgo strmел v grmeče pene slapa in v Ogradnika navpičnih sten kipeče sklade pod seboj. Tovariši so ga nadlegovali, naj katero zakroži o Savici. On se jih je odkrižal s kratko, precej robato zabavljico na Savico.

Oni pa z njim niso bili zadovoljni: in nato je Prešeren izpregovoril, da bode o Savici tako zapel, da bodo vsi strmeli.

Tako bi se bil spočel „Krst pri Savici.“¹⁾

¹⁾ L. Z. Ajdovski gradec, l. 1883, str. 24.

Če bi sklepali na istinitost tega dogodka iz „strmenja“ nekaterih pre-sojevalcev „Krst“, potem bi rekli, da se dogodek ni izvršil. Sicer moramo reči, da se je Prešeren motil z ovimi besedami.

Kajti dr. Prijatelj n. pr. ne strmi, ker „Krst“ mu je „poema s čisto plitvo, mehanično koncepcijo“ (N. z. III. str. 172). Da pesnik „Ljubislave“¹⁾ in ocenjevalec „krparije“ ne strmi je tudi jasno. Med ocenjevalci „Krst“ v omenjeni številki „Naših zapiskov“ strmi samo Albin Prepeluh . . .

No, Prešeren je bil skoro gotovo pri Savici, in to je gotovo vplivalo na „Krst“ in njega nastanek. A glavni povod „Krst“ takšen njegov obisk Savice ni mogel biti, ker Savica z okolico tvori „Krstu“ samo ozadje; za krst pri Savici je bilo treba družega povoda.

Razširjeno je mnenie, da ga je iskati v nasprotstvu med Prešernom in duhovščino. Dr. K. Glaser je povedal to misel v svoji itak kratki Prešernovi biografiji kar dvakrat,²⁾ tako je bil o njeni istinitosti pre-pričan.

„Krst pri Savici“ obsega gotovo vsaj dvanajstidel³⁾ vseh Prešernovih (slovenskih) poezij, in toliko „pokloniti“ duhovščini, je za naše slovstvo vendar važna stvar (če ni „Krst“ krparija), in treba bi bilo temeljiteje po-jasniti nasprotstvo med Prešernom in duhovščino.

Mi se mu ne smemo izogniti.

Poskusimo si pomagati!

Sledeča vprašanja stavimo lahko glede takšnega povoda za nastanek „Krst“:

- 1) katere duhovno si je hotel Prešeren s „Krstom“ nakloniti?
- 2) z a k a j si jih je hotel nakloniti?
- 3) č e m u mu naj bi služila njih naklonjenost?
- 4) z a k a k o d o l g o si jih je hotel nakloniti.

Na prvo vprašanje bi najkrajše odgovorili z Aškercem: „Pavšeka in tovariše.“⁴⁾ Toda precizen ta odgovor ni; mogoče naj so to reprezentantje cenzure?

O tej bomo govorili še pozneje; sedaj toliko, kolikor o duhovščini sploh. Pod Prešernovo besedo „Geistlichkeit“ si namreč lahko predstav-ljamo v s e duhovne. Recimo tedaj, da si je Prešern hotel pridobiti (na-kloniti) v s o duhovščino (posvetne duhovne in menihe), ter preidemo k drugemu vprašanju: zakaj si jih je hotel pridobiti? Zato, ker ni imel njih naklonjenosti.

Zakaj je ni imel?

Prihaja nam na misel pesem o sv. Genanu.

¹⁾ Etbin Kristan.

²⁾ Zg. sl. slovstva, II. d. str. 150 in 156.

³⁾ Ni čuda, da italjanski „poznavalec“ našega Prešerna ne ve povedati o njem dosti več, kot da se je moral mnogo boriti z duhovščino.

⁴⁾ Aškerc, P. p. XLVII.

Vsled te pesmi so se čutili razžaljeni zlasti oo. franciskani. Da-li opravičeno? Popolnoma!

Prešeren se je hotel s to pesmijo p o n o r č e v a t i¹⁾ iz vseh menihov.

Vsakdo pač rad prizna, da v prosep h meniškega stanu takšne pesmi ne služijo.

Kdor je vnet za prosep h duhovskega in meniškega stanu, ga mora takšna pesem žaliti, in lahko je nad njo ogorčen!

S takšnimi pesnimi se ne proslavlja lepota žene. (Prešeren rabi kaj estetični izraz — „truplo“.)

Take pesmi ne vzbujajo estetiškega čuta.

Take pesmi so zmožne vzbuditi nizko mišljenje.

Zato — je boj proti takšnim pesnim opravičen! Za vse one, ki držijo na svojo možko čast in katoličansko zavest, n u j e n !

Lahka ti zemljica . . .

(V slovo in spomin tovarišu in prijatelju Fran Porenti.)

I.

. . . in kar ob noč!
O, da smo slutitili,
kako potreben si
sočutne roke, tolažeče,
da otere
težke srage s čela
v uri težki! . . .

Fran, pa z Bogom,
kaj točili
bi neplodne solze:
živeti znamo in trpeti,
umirati je slaje!

II.

In brez vsakega slovesa,
da na grob strmi oko,
išče, praša in ne najde
odgovora si na to!

Zapeljivo tihi ide
čez grobè večer,
nosi sanje, pozabljenje,
nosi mir!

O, ne vdaj se ji Sireni,
kam te vodi njena moč?
Žalostno srce je moje,
bedni družé, lahko noč!

III.

Domovina, domovina,
tvoji kam gredo sinovi;
niso last nam jasni dnovi
mračna last so nam grobovi.

Domovina, domovina,
tebe sreča je izdala,
tvoji deci zemlja tuja
smrtno postelj je postlala!

IV.

Ne malo ur je takih,
ko širi obup nad nami roke
in ginejo zvezde, in pot izginja,
zastaja groze srce,

in čoln misli blodi
po brezbrežnih vodah,

¹⁾ Prim. dr. K. Štrekelj: Prešeren in narodna pesem. Zb. III. str. 9.

in tone duša vse globlje
v brezdanih temah . . .

O Bog, o dobri Bog moj,
v taki uri na strani mi stoj!

V.

Saj se tudi nam potoži
po domovja in pokoji;
tudi moje so prevare
tudi moji težki boji —

Nisi se zaupal nam,
padel si, ker si bil sam!

VI.

Daj Bog tvoji duši mir
in sladki san,
dokler da sine
vstajenja dan!

In tam se združimo
na večnih straneh
in v slovo še enkrat raztužimo
po dnevih teh!

Ivo Pregelj.

Šolski pokret na Poljskem.

(Sestavil V. P.)

Zadnji čas imajo Poljaki na Ruskem zabeležiti vesel pojav, ki znači gotovo prvi korak do končne upeljave poljščine v vse javne šole poljskega kraljestva. Te prve pridobitve na polju narodnega šolstva niso sicer posebne vrednosti, ali po 40letni dobi, krutega nasilstva od strani pohlepne ruske birokracije, je tudi ta trohica „dobrot“ dobrodošla.

Ruski ministrski sklep, ki pa „v načelu obdržuje ruski značaj vsega javnega šolstva na Poljskem“, omenja javne in zasebne šole. V javnih šolah je poljščina učni jezik le pri nekaterih predmetih, dočim se smejo v zasebnih — „ki pa ne morejo dobiti pravice javnosti“ — poučevati razun zemljepisja — povestnice in ruskega jezika, vsi ostali predmeti poljski. Podrobnejše določbe so: poljščina se rabi kot učni jezik pri katol. verouku in pri poljščini, kot učnem predmetu v vseh šolah (torej . . . tudi v srednjih). Računstvo se pa poučuje v ljudskih šolah poleg ruščine tudi lahko poljski. Da se bodo Poljaki torej te pravice posluževali, je umevno. Odpravljena je tudi ona obskurna prepoved na srednjih šolah, po kateri je bilo dijakom zabranjeno v občevanju izven šole posluževati se materinega jezika. Večjega pomena kot te malenkosti je pa vsekakor postava, ki določa ustanovitev dveh poljskih stolic za poljski jezik in pa slovstvo na ruskem vseučilišču v Varšovi, ki se imata predavati poljski.

Kdor si te bore „koncesije“ velikodušne vlade ruske napram Poljakom bližje ogleda, si lahko sam napravi popolno jasno sliko o neznosnostih, v katerih se je morala šolati poljska mladež. Več kot štirideset let je morila ta železna tiranija duha in srce Poljakov. Hujših okovov bi si tudi Prus ne mogel izmisliti. In Poljak se je učil sovražiti Rusa — brata, misleč, da

je ta njegov krvnik — med tem ko sta bila oba najrevnejša trpina brezvestnih ljudij.

Ni torej čuda, da se Poljaki, ki so gotovo več pričakovali, kot jim pa nudijo ta določila, nikakor ne morejo ž njimi zadovoljiti ter so sklenili znova nadaljevati pasivni odpor proti ruski vladí. Poljski rodoljubi ustanovljajo s pravim ognjem domovinske ljubezni vse vrste zasebnih šol, med temi tudi mnogo srednjih in trgovskih, kjer se dan za dnem zbira vedno več poljske mladine, dočim so ruske javne šole skoro prazne. Na ta način mislijo prisiliti vladó, da prizna potrebo poljskih šol, in jim dovoli pravico javnosti. V tej borbi za pravično stvar jih podpira tudi velik del ruskega naroda, posebno pa izobraženstvo. Ruski slušatelji na vseh varšovskih visokih šolah so skupno s poljskimi tovariši zahtevali takojšnjo izvršitev vladnega odloka glede ustanovitve dveh poljskih stolic na varšovskem vseučilišču in nato sklenili skupno zapustiti Varšov, da ne bi tako ovirali Poljakov, priznavši njihovo upravičeno zahtevo po izpremenitvi ruskega vseučilišča varšovskega v poljsko. Poleg dijaštva se tudi ruski profesorji zelo zavzemajo za poljsko stvar. Tako je n. pr. prof. Wulí objavil v nekem ruskem listu jako simpatizujoč članek o poljskem dijaštvu, kjer odločno zagovarja njegove interese in apelira na vladó, da čim prej napravi konec kritičnemu položaju na varšovski univerzi z njeno popolno polonizacijo. Po pritisku poljskih in ruskih dijakov se je tudi akademični senat vzdramil in predlagal ministrstvu ustanovitev nadaljnjih stolic za slovansko-poljsko jezikoslovje s poljskim učnim jezikom, ki bi obsegale poleg poljskega jezika in slovstva tudi zgodovino Poljske in njeno pravo. Da je omenjeni senat premalo radikalno postopal, potrjuje dejstvo, da je broj ruskih profesorjev protestiral proti ustanovitvi le nekaterih stolic in odločno zahteval popolno poljsko univerzo ter nato javil svoj izstop iz professorskega zbora.

Čut za zatirane Poljake se je vzbudil v ruskih srcih, in resolucije, ki zahtevajo pravično sporazumljenje s Poljaki, se množé. Se bo li mogla ruska vlada še dalje ustavljati neupogljivi volji naroda, je vprašanje bližnje bodočnosti. Začetkom letošnjega leta se je izrekel tudi kongres vseruske akademične zveze v Peterburgu za avtonomijo Poljske in naglašal potrebo takojšnje ustanovitve poljskih šol.

Rusi kot Poljaki si obetajo mnogo od nove državne dume, ki je skoz in skoz demokratična. Kar je zakrivala krvoločnost samodržtva zla Poljakom kakor tudi Rusom, naj si potožita slovanska brata in skušata najti lek, ki bo zacelil obema stoletne rane. Le ako se mirnim potem pobotata, jima bo zagotovljena trdna medsebojna vez in boljša bodočnost.

Pred Velikim . . .

Kakor zrno peska
ob neskončnem morju,
kakor ena zvezda
na neba obzorju,
kot v pragozdu silnem
list uvel na tleh,
v tvojih sem očeh
večni silni Oče —
in velik je samo moj greh.

Adolf Robida.

Vprašanje o maturi.*)

Znano je, da se pojavlja med pedagogi močna struja, naj se odpravi matura na srednjih šolah. Posebno razširjeno je to gibanje v Nemčiji. V prvih vrstah stojé poznani vseučilišni profesorji, a tudi med srednješolskimi je mnogo somišljenikov tega gibanja. Tudi v Avstriji je to stremljenje vzbudilo zagovornike in nasprotnike. Gotovo bo marsikomu ustrezno, če podamo nekaj mnenj o usodi mature.

Vseučilišni prof. dr. Lampraht v Lipskem pravi, da naj bi se vsaka skušnja ozirala ne samo na znanje in sposobnost kandidatov, nego i na njihov značaj. To se doslej ni upoštevalo pri maturi. Vseučilišče imej poslej odločitev v rokah, kdo je sposoben za nadaljni akademični študij. Zato naj bi imela le vseučilišča pravico do zrelostnih izpitov in ne več srednješolski zavodi. Na ta način bi se omejilo vobče število vseučilišnih slušateljev, posebno še slabejši material, kojemu postaja akademična doba moderen šport. Vseučilišče in druge visoke šole bi le pridobile na duševni moči resnično usposobljenih slušateljev. Poleg tega bi se skrčila tudi prevelika nestalnost pri sedanjí frekvenci posameznih strok. Dalje bi se tudi kmalu opazilo, da se gojence gotovih zavodov sme pripustiti k akademičnim študijam brez vsake posebne zrelostne skušnje, ko bi dobile pravico tozadavnega odločevanja visoke šole. Ob enem bi se tem načinom zmanjšal tako občutni prehod iz srednje šole na visoke šole.

Berolinski vseuč. prof. Wilamovik-Moellendorf meni, da zabranjuje priprava za maturo marsikomu, da ne more pokazati maksimalnega svojega znanja, ker ima že sedanja matura tendenco, da vsi abiturijenti skupaj pokažejo določeni minimum svoje zrelosti. Po njegovem mnenju

*) Povzel iz „Welt und Wissen“, priloga „Reichspost“ 31. maja 1906. sestavek profesorja dr. Alojzija Sellnerja.

postane dostikrat pravica za podeljevanje zrelostnih izpitov iluzorična, ker je tudi nekaj tacih zavodov, ki nudijo drugje propadlim kandidatom „refugium peccatorum“.

Profesor dr. Diels istotam pa je mnenja, da bi se matura sploh odpravila. Zrelostna spričevala naj bi abiturijenje dobili brez zrelostnega izpita. Zato bi bilo treba tudi srednješolske zavode temu primerno reformirati, zlasti pa poostri nadzorstvo.

Monakovski vseuč. prof. dr. Brentano je sicer proti načinu in obliki sedanje mature, a pravi, da je matura potrebna kot nekaka preizkušnja za obe stranki: učitelje in učence, a za slednje ne toliko glede potrebnega znanja, marveč glede pridobljene razsodnosti. V ta namen bi zadostovala le primerna pismena naloga, ki bi pa po vsebini ne bila vezana na šolsko tvarino. S tem bi se preprečil bombastičen slog in fraze.

Berolinskemu vseuč. prof. dr. Harnack-u pa matura ni tako velike važnosti za šolo, pač pa je po njegovem nazoru dobra in umestna, ker sili abiturijenta, da zbere za gotovo dobo svoje preteklosti vse v šoli dobljeno znanje. Seveda naj bi se potem pazilo na to, da zbere res vse dobro in koristno, ne pa malenkosti in mehanično znanje.

Značilno in pomenljivo pa nam je, da so skoro po večini proti izpremembam mature ravno tisti krogi, ki jim matura gotovo ni nikako zabavno sredstvo: namreč srednješolski profesorji. Priznavajo, da bodi matura dokazilo za pridobljeno znanje in duševno prožnost in ne kup snovi za obremenitev spomina ali celo kopica „napiljenega“ poznanja nekterih vprašanj iz posamnih strok. Matura v pravi obliki, tako trdè, le pospešuje razvoj značaja, vzbuja zavest abiturijentu, da je završil prvo veliko delo vkljub vsem težavam; podaja njemu in staršem zagotovilo prave in pravične sodbe o njegovi usposobljenosti; sili učitelja, da sam nadzoruje svoje izpolnjevanje dolžnosti, oblasti pa daje gotov pripomoček, da izravnava v svoje področje pripadajoče zavode po enakem smotru in istovrednosti.

Pred nami je torej precej različnih mnenj: in ravno vsled tega se gotovo ne izpolni še toli pričakovana nada, da ne bo matura nič več strašila naših vsakoletnih abiturijentov. Gotovo je, da matura v sedanji obliki ni kakor ne odgovarja modernim zahtevam življenja in pedagoškim nazorom, kar svedoči že same misli navedenih krogov. Ko bilo po volji abiturijentov in srednješolskega dijaštva sploh, bi matura seveda že danes izginila – seve ne v njihovo korist. Zato smo prepričanja, da ostane gotovo to dejstvo: merila je treba, in če matura v sedanji obliki ne ustreza zahtevam modernega življenja, je ne odpravijo popolnoma iz gotovih tehtnih razlogov, lahko pa omeje in olajšajo. Ako ostane še naprej taka kot je, ostane abiturijentu tudi isti strah in trepet, ista nemirna vest „ante diem illam“, če ni vršil svojih dolžnosti v polni meri; če pa bi jo hoteli popolnoma odpraviti prej ali slej, naj bo dijaštvo prepričano, da se pojavi prav gotovo

nov strah v novi obliki in mogoče še bolj neprijeten nego sedanji, kolikor bi se dalo posneti iz nekaterih izjav imenovanih gospodov.

Najsi so mnenja taka ali taka, nekaj dobrega ima tudi sedanja matura za abiturijenta, ki jo je srečno preстал in to je: krepka samozavest, zaupanje v svoje lastne duševne moči in do novega življenja v novem poklicu — etični moment.

Pripomnimo le še, da se nam zdi pomenljiva in jako umestna zahteva prof. dr. Lamprahta, da se oziraj matura ne samo na znanje in usposobljenost, nego i na kakovost značaja. To je prevažno v sedanjih socialno razvitih dneh: socialni moment.

Iz vseh izjav pa veje nekaj skupnega duha, skupnega spoznanja: pri skušnji ne veljaj toliko kup pridobljenih znanj, nego višina duševnih moči in prožnosti; ne toliko reprodukcija kakor samostojno mišljenje, razsodnost in tudi — značaj. Želimo, da i naši slovenski profesorji uvažujejo to spoznanje in se ne lové za — malenkosti.

Sodite in presodite celega človeka!

Jos. Prevrat.

Glasnik.

Cand. phil. Fran Porenta. Dné 30: maja preminul je žalostne in nepričakovane smrti član „Danice“ Fran Porenta. Pokojnik je bil eden najvestnejših članov našega društva, priden dijak in vnet katoličan. Naporno delo in pomanjkanje potrlo je bilo duševno močnega moža s toliko silo, da je v nesvesti posegel po orožju in končal svoje mlado življenje. „Danica“ plaka ob njegovem grobu, ki je bil odtrgan tako nenadoma in sošustvuje s sorodniki in stariši pokojnikovimi. Pogreb, katerega se je bila vdeležila ogromna večina slovenskega dijaštva, pretresel je srca vseh; odmevalo je v nas, da smo sirote v tujini. Društvom, ki so se pogreba vdeležila, izreka „Danica“ tem potom svojo zahvalo. Grob, katerega je prevzela „Danica“ v svoje oskrbovanje, pa bode tožen spomin nam in našim naslednikom, tožna priča iz težkih ur slovenskega dijaka. „Danica“ pa je zapisala med liste svoje kronike že drugo

žrtev bede in pomanjkanja. Po pokojniku, ki je bil splošno znan in priljubljen, žaluje vse slovensko dijaštvo na Dunaju. N. p. v m.!

Slovenskim abiturijentom! Po veselju, ki ga čuti vsak abiturijent po prestani maturi, bliža se žal, le prehitro važno vprašanje: „Kam sedaj?“ Težka je odločitev, gre za srečo celega življenja, premisleka je treba, in odločitev je abiturijentu tem težja, ker ne pozna življenja in razmer na visokih šolah. Srečen je tisti, ki si je že zadnja leta na gimnaziji ali realki izbral svoj poklic.

Ni naš namen, pomagati vam pri izbiri stanu, pri odločitvi za ta ali oni poklic. Ne poznamo vsakega posameznika izmed vas, ne vemo za zmožnosti in nagnjenje vsakega posebej, in to odločuje v prvi vrsti. Mnogo bi storili lahko tu vaši profesorji, če bi se vedno zavedali svoje dolžnosti, če bi imeli malo več ljubezni in zanimanja za svoje učence, katere morajo vzgajati, skrbeti, da bodo

zreli zapustili zavod in se podali na visoke šole, kjer bodo že okusili prve dobrote boja za obstanek.

Ne moremo Vam v tem svetovati, svetujemo vam pa lahko drugače. Za marsikoga, posebno pa za revnega slovenskega dijaka je pri izbiranju stanu čisto, žal, odločilna skrb, bo li v tem ali onem stanu tudi lahko in kmalu dobil službo. Umevno je to, umevno, da čisto tudi ta skrb odločuje pri izbiranju stanu. Tu vam bodo le težko svetovali profesorji, posebno starejši, tu vam najlažje svetujemo še mi, visokošolci, ki vidimo, da so nekatere fakultete in visoke šole prenapolnjene, dočim nimamo v drugih strokah svojih zastopnikov; in mesta, ki bi jih morali imeti Slovenci, zasedajo celo po slovenskih deželah tujci, morda zakleti sovražniki našega naroda.

Seveda s stanom, tudi če smo se srečno odločili za ta ali oni poklic, še nismo premagali vseh težkoč. Pridejo še manjša vprašanja, pa ravno za novince, ki ne pozna vseučilišča in Dunaja, ne ravno majhne važnosti. Vprašati se je treba: „Kako se vpišem, kako naj se učim?“ Za vami bo gimnazija in njena metoda učenja in poučevanja; novo metodo, kako se je treba učiti in poprijeti študij, na visokih šolah si boste morali iskati sami, ali vprašati starejše tovariše, da vas o tem pouče. Preveč časa izgubite, če bi hoteli sami iskati učno metodo; treba tega ni, obrnite se na nas, pojasnimo vam vse; pokažemo vam, kako se vpišite, kako prosite za podpore in oproščenje kolegnine; povemo tudi, kako se začnete učiti, da se ne boste čutili tujce na visokih šolah, da vas ne bo mučilo trpko razočaranje in neka skrb in tesnoba na univerzi, katere ste se tako veselili.

Važno je za vsakega tudi, kje in kakšno stanovanje naj si izbere. Najboljše je, če ima vsak abiturijent starejšega tovariša, ki ga vodi in mu razkaže vse, ugodno je, da ima vsak novinec že na poti proti Dunaju spremstvo in družbo starejših visokošolcev. Nekateri seveda ne poznate nobenega visokošolca, dasi

bi šli radi v njegovi družbi na Dunaj. Obrnite se na odbor „Danice“, preskrbi vam potno družbo, ali vam vsaj na Dunaju pošlje naproti starjšega člana, ki vas bo sprejel in vam dal potrebnih pojasnil.

Kdor želi kako pojasnilo, obrne naj se na odbor „slov. kat. akad. društva „Danica““ na Dunaju. Rad mu da vsa potrebna navodila, odgovori na vsa njegova vprašanja, samo jasno naj izrazi svojo željo.

Naslov do konca junija: „Slovensko kat. akad. društvo „Danica“, Dunaj VIII. Langegasse 16.

O počitnicah odgovarja: Mirko Božič, stud. phil. Idrija, Kranjsko.

Slovensko kat. akadem. društvo „Zarja“ v Gradcu si je na I. rednem občnem zboru dne 9. maja 1906 za letni tečaj izvolilo sledeči odbor: Predsednik: phil. Fr. Kotnik, podpreds.: iur. Josip Podobnik, tajnik: iur. Josip Erman, blagajnik: phil. Ivo Česnik, knjižničar: iur. France Koch.

Hrvaško kat. akad. društvo „Hrvatska“ izbrala je na občnem zboru dne 14. maja sledeči odbor: Predsednik: g. phil. cand. Milan Mazaković, podpreds.: g. phil. stud. Ljubomir Mazaković, tajnik: iur. Ivan Bonacci, blag.: Martin Djuranec.

Sedemdesetletnico svojega rojstva praznoval je v Ljubljani slavni slovenski pesnik in pisatelj prof. Josip Stritar. Slovensko kat. dijaštvo prinaša zaslužnemu možu tem potom svojo častitko na oltar in mu kliče: še mnogo let!

Razrednikom abiturientov! Slovensko kat. dijaštvo obrača se tem potom na gg. profesorje in ravnatelje s prošnjo, naj v zadnjem odločilnem času, ko zapuščajo gojenci gimnazij gredo istim na roko s svet in navodi. Ni samo naloga učiti, ampak je naloga srednješolskega učiteljstva tudi, da vzgaja. Oni so v prvi vrsti, ki poznajo zmožnosti in naturele svojih učencev in jim morejo biti tako dobri vodniki in svetovalci tudi ko zapuščajo gojenci prostore gimnazij. Zlasti

so v tem oziru gg. ravnatelj in gg. kateheti poklicani, da dajo jasnih načrtov in svetov dijaku na pot. Kako potreben je tega dijak-abiturijent, to ve vsakdo,

ki je bil kdaj v tem položaju. Zato je, mislimo naša prošnja opravičena in bodo naprošeni gg. po moči gotovo vstregli naši želji.

Listek.

Koroška nekdanj. Zelo zanimive podatke nam nudi uradna statistika iz leta 1857. Tedaj se je našelo na Koroškem še 28 960/0 Slovencev. Mesto Celovec je imelo med 9414 domačini 6000 Slovencev in le 3141 Nemcev. Tudi koroške srednje šole so izkazovale precejšen del slovenskih dijakov. Tako n. pr. je bilo na celovski glavni realki 49 Slovencev in 161 Nemcev. Višjo gimnazijo je obiskovalo 94 Slovencev in 247 Nemcev. Na nižji gimnaziji v Št. Pavlu je bilo med 49 dijakov 19 Slovencev. Vsega skupaj je bilo torej leta 1857 162 slovenskih srednješolcev (brez beljaške gimnazije) na Koroškem, dočim jih je bilo lani skoro tretjino manj. Skrajni čas torej, da so slovenski rodoljubi ustanovili v Beljaku društvo, ki ima skrbeti za potreben naraščaj koroškega slov. srednješolstva. — Sedaj pa še nekaj. Da se onstran Karavank, posebno pa še v Celovcu nemštvo kar „en gros“ fabricira, o tem nas potrjujejo uradni popisi leta 1900, ko se je med 25.000 Celovčani našlo samo 70/0 Slovencev!

Avstrijske tehnike. V letošnjem šolskem letu znaša število slušateljev na vseh sedmih avstr. tehnikah 8509 (lani 7895) Dunajska tehnika ima 2665 dijakov, češka v Pragi 2127, poljska v Lvovu 1317, nemška v Pragi 908, nemška v Brnu 659, graška 598, češka v Brnu (dosedaj še nepopolna) pa 397. Tri slovanske tehnike štejejo torej skupno 3841 dijakov (ali 45·10/0), takozvane štiri nemške pa 4667, kjer je pa všteti najmanj 800 slovanskih dijakov, tako da smemo šteti dobro polovico vseh tehnikov za Slovane. V strokovnem oziru se deli slušateljstvo takole: stavbinski oddelek ima 4183 dijakov, strojni 1901, tehnična kemija 715, arhitektonski oddelek pa 849.

V. P.

Nemške šole v tujini. Kako se Nemce v Avstriji „zatira“ je splošno znano, da jih

pa tuje države naravnost preganjajo, prepričale nas bodo sledeče vrstice. Berolinska „Germania“, piše, da je sedaj v tujini čez 1000 nemških šol, med temi veliko srednjih. Nemške velike realke so v Carigradu, Bruselju, Antwerpnu, Bukareštu, v Milanu in v Južni Ameriki. Za vse svoje šole izda nemška vlada na leto 500.000 M. Kaj, ko bi tuje države bile napram tem „tujcem“ tako nestrpne, kakor so na pr. Prusi napram Poljakom na lastni poljski zemlji, kjer jim niti privatnih poljskih šol ne dovolijo!

V. P.

Slovenska Matica je znižala dijakom naročnino na 2 K. Enkrat smo že omenili, da je število naročnikov med dijaki premajhno in smo pozivljali dijake, naj se bolj zanimajo za ta kulturni zavod. Pozivljamo jih zopet, da se oglase kot naročniki in upamo, da store to v obilnem številu, kar jim je sedaj pač veliko lažje, ko je naročnina znižana. Za malenkostno ceno 2 K dobé naročniki za leto 1906 osem knjig: 1. Letopis. 2. Zbornik. 3. Narodne pesmi. 4. Iz svetovne književnosti: Moč teme. Spisal grof L. N. Tolstoj. 5. Spomini dr. Josipa Vošnjaka. II. del. Knezova knjižnica: Martin Kačur. Spisal Ivan Cankar. 7. Zabavna knjižnica. 8. Hrvaška knjižnica. — Dobe se še Matične knjige od prejšnjih let, popolne le od l. 1900 dalje — tudi za znižano ceno 2 K. Zato porabite to ugodno priliko, dokler je še čas, kajti zaloga poide kmalu. Na ta način si lahko nabavite za mal denar precej lepih knjig.

— t —

Na planine! — Med najlepše spomine, ki jih ima dijak na dobo počitnic, spadajo lepo izvršene ture na gore. Preveč bi bilo, omenjati prednosti, ki jih nudi hribolazstvo. Dijak, ki se je med letom resno trudil, potrebuje resnega razvedrila, ki mu ojači duha in telo in razvname v srcu ljubezen do domače zemlje. Čut, ki ga imamo po prestani

večji turi, nas navdaja z zaupanjem v našo moč, povzdiga nam vztrajnost in ljubezen do napornega dela, česar je dijaku tako potreba.

Pogoji za hribolaztvo so za slovenskega dijaka zelo ugodni. „Slov. planinsko društvo“ dovoljuje dijakom prosto prenočišče v vseh svojih kočah. Plača se samo vstopnina 40 v. Seveda v slučaju, da je drugih gostov preveč, morajo dijaki prenočiti v senu, kar je, če ne prijetnejše, pa vsaj zanimivejše. Kdor hoče stanovati v planinski koči dalje časa, naj se obrne s prošnjo na odbor „Slov. planinskega društva“, ki mu zniža pristojbino za dan na minimalno svoto, navadno 20 v.

Najlepši razgled nudijo izmed kranjskih gora Črna prst v Bohinju (1854 m), Golica nad Jesenicami (1836 m) in Stol (2239 m). Z Golice je zlasti lep pogled na Koroško, s Črne prsti pa na Karavanke in Julijske Alpe. Vse tri ture so popolnoma brez nevarnosti. Na Črni prsti je uro pod vrhom Orožnova koča, na Golici je pičlo uro pod vrhom nemška in na vrhu krasna nova Kadilnikova koča. Na Stolu do sedaj ni koč, prenoči se lahko pri pastirjih.

Hvaležna je tura na Grintovec (2559 m), zlasti od Češke koč (nad Jezerskim), ene izmed najlepših koč v Alpah sploh, ki je opravljena kot češka kmetiška hiša. Pot od Češke koč na Grintovec je vzor moderno izpeljane planinske poti s klini in žicami po krajih, ki so sicer nedostopni. Dvoje malih sneženih polj turista z dobro palico in okovanimi črevlji ne bode oviralo. Na kranjski strani Grintovca je Zoisova koča, od koder se cepi pot v Kokro-Kranj ali pa v bistriško dolino - Kamnik.

Storžič (2134 m) ne nudi posebno znamenitega razgleda in je precej naporna tura, bolj priporočljiva le Gorenjcem, da poznajo svoje gore.

Turisti, ki so bili že na Triglavu, trdijo, da pot sedaj ni prav nič nevarna. O tem naj se orijentira vsakdo pri očividcih (Prim. n. pr. Janko Mlakarjev spis „Nekaj o hribolaztvu“ v „Dom in Svetu“ 1899).

Opozarjamo še na dobro vrejevano glasilo „Slov. plan. društva“, „Planinski Vestnik“, ki stane za dijake 2 K 40 vin. na leto. Visokošolci postanejo lahko člani „Slov. plan. društva“ z letnino 3 K in dobivajo glasilo zastoj. Pristopijo lahko k centrali v Ljubljani, domači

podružnici ali pa k češko-slovenskemu akademskemu krožku v Pragi (Kraljevi Vinogradi, Puchmajerova ulica 8).

I. D.

Ivan Šašelj: Biserne I. Lepo in zanimivo knjigo, katero so drugi listi zadosti hvalili toplo priporočamo vsem našim prijateljem, in želimo skorajšnjega nadaljevanja.

Kakor čujemo pripravljati neki založnik izdajo nemškega prevoda Zupančičevih pesmi. Dela, ki se ga je bil lotil član našega bratskega društva „Zarje“ zelo težko pričakujemo! Dotični gospod je prevel že Cankarjev „Križ na gori“ v nemščino.

Praktično. Med Prusijo in Francijo obstoja že nad 2 leti dogovor, po katerem obe državi medsebojno menjujeta kandidate za deške srednje šole. Na Nemško dohajajo francoski kandidati, ki po določilu pruske vlade goje s srednješolci konverzacijo v francoščini. Istotako imajo nemški kandidati nalogo na francoskih srednjih šolah, da občujejo z učenci v nemščini. Da se to tem lažje vrši, dobe francoski kandidati v začasni nemški službi mesečno 100 mark (120 K) s počitnicami vred, nemški pa dobe na francoskih srednjih šolah svoje stanovanje in hrano.

Podoben dogovor obstoja tudi med Anglijo in Nemčijo. Na Angleškem in Škotskem ne dobe nemški kandidati navadno stanovanja in hrane, nego 1300—1500 mark (65—70 f. štg.) na leto. Za ta asistentska mesta določajo navadno kandidate za moderno jezikoslovje, ki obetajo, da izvrše poskusno leto z dobrim uspehom. A tudi kandidati drugih strok niso izključeni. Vladi podpirata svoje kandidate tudi s subvencijami za potovanje.

Pri nas v Avstriji smo v tem pogledu še precej zadaj. V Pragi n. pr. so nastavljeni na nemškem vseučilišču in nemški tehniki samo lektorji za češčino, seveda s tem namenom, da na nemških zavodih ne dobe mest češki prof. kandidati češčine.

Med francoskimi in nemškimi rodbinami ob meji zlasti v Švici, je neki precej razširjena navada, da izmenjujejo starši svoje otroke, ki se tem potom brez posebnih stroškov privadijo tujemu jeziku.

Nekaj sličnega je menda tudi med koroškimi Slovenci in Nemci, a najbrže v našo narodno škodo.

—ar.

Katoliško gibanje med češkimi akademiki. Čim huji so napadi, čim večja je

sovražna zloba, tem bolj se dviga katolicizem, tem tesneje se družijo katoliki, da branijo svojo sveto posest. To opažamo zlasti pri bratih Čehih. Gonja proti katolicizmu je zavzela najširše meje, zlasti odkar jo vodi zloglasni grof Masaryk. Zadnja njegova afera nam je še vsem v spominu. Gotovo in le slučaj, da je temu sledila ustanovitev dveh katol. akademskih društev.

V Pragi se je ustanovila 12. maja „Česká liga akademická“, „pri zaklenjenih vratih pod obrambo policijskih sabelj“, kot pripominja Omladina. To je značilno za svobodomiselnost in naprednost praškega modernega dijaštva, ki vrlo umeva pridobitev modernega socialnega gibanja — svobodno združevanje.

V Brnu se je vršil 16. junija ustanovni shod češkega katol. društva „Spolek českých akademiků v Brně, kojega pravila so že potrjena. Namen društvu je, braniti interese katoliškega brnskega visokošolskega dijaštva, gojiti občevanje z drugimi slovanskimi katoliškimi društvami ter gmotno podpirati revne člane.

Bratom Čehom častitamol M. B.

Umrl je pred nedavnim slavní švedski pesnik Henrik Ibsen. O velezanimivem možu in njegovih delih prihodnjič dalji sestavek.

Tiskovne pomote. Ker se letos žalibog le prepogosto urinajo tiskovne pomote v list, primorani bodemo sestaviti ob zaključku letnika seznam glavnih kozlov. Za zdaj samo par iz predhodnje številke: Stran 116 4. vrsta vmirila bi namesto mučila bi, str. 116 8. vrsta lije nam. bije, str. 120 18. vrsta izpuščeno za z a b a v e, r a d i k o r i s t i, str. 112 Motto... Futura nam. Tutura. Manje spake naj čitatelji blagovoljno sami popravijo.

Po krivem obtoženi urednik.

Žensko vseučilišče. V Parizu ustanové v kratkem novo univerzo izključno le za ženske.

Dosedaj imata taki univerzi le Rusija in Se-verna Amerika. In pri nas? Še potrebnih vseučilišč ni!

V. P.

Extra Hungariam non est vita! Ako bi sodili po časnikih, bi morali misliti, da je versko življenje v „Magyar-orszag“ že popolnoma zadušeno. In vendar se kažejo marsikje vesele kali verskega preporeda, zlasti po gimnazijah. Po vseh gimnazijah, kar jih vodijo redovniki, obstojé Marijine družbe; pa tudi na mnogih kraljevih gimnazijah so, ustanovljene od vnetih katehetov, ki jih pa mnogokje podpirajo tudi svetni profesorji. Ker se svetna učna oblast popolnoma nič ne vtika v versko življenje dijakov, ampak to zadevo prepušča škofom, zato potrebuje katehet edinele od svojega višjega pastirja dovoljenje za ustanovitev kongregacije. Tudi duhovne vaje na gimnazijah, spoved itd. določajo čisto samostojno škofo; vlada jim ne dela nobenih ovir, nasprotno, še dobrohotno jih podpira. V Budapešti in nekaterih večjih mestih Ogrske imajo tudi katoliške internate (konvikte) za gimnazijce, in v zadnjem času snujejo tak konvikt tudi za visokošolce, ki študirajo v Pešti; namen mu je, da bi bili vseučiliščniki kolikor mogoče obvarovani pred vplivom brezverstva in nenravnosti velikomestnega življenja. Več let že deluje v Pešti tudi „društvo sv. Emerika“ v blagor vseučiliščne mladine. Predvsem pa moramo zavidati madjarske dijake za izborna vrejevani mesečnik „Zászlónk“, ki je vrejevan v verskem duhu, a daleč prekaša nemške podobne časopise à la „Der gute Kamerad“. Tudi na učiteljiščih imajo Marijine kongregacije, samo katoliških konviktov še ni. — Časih so ironično rekli: Extra Hungariam non est vita, et si est vita, non est ita, zdaj bo pa vsaj v gotovem oziru, posebno glede Avstrije, bridka resnica.

